

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

3. เครื่องตรวจวิเคราะห์ดัชนีหักเหของอัญมณี (Refractometer)

ใช้ในการตรวจวิเคราะห์ดัชนีหักเหของอัญมณี โดยอัญมณีแต่ละชนิดจะมีค่าดัชนีหักเหเฉพาะ ซึ่งค่าดัชนีหักเห (Refractive Index : RI) ของอัญมณี คือสัดส่วนระหว่างความเร็วของแสงที่ผ่านเข้าไปในอากาศต่อความเร็วของแสงที่ผ่านเข้าไปในอัญมณี ดังสมการ

$$RI = \frac{V_{\text{อากาศ}}}{V_{\text{อัญมณี}}}$$

โดยที่ RI = ค่าดัชนีหักเหของอัญมณี

Vอากาศ = ความเร็วของแสงที่ผ่านเข้าไปในอากาศ

Vอัญมณี = ความเร็วของแสงที่ผ่านเข้าไปในอัญมณี

(ศิวาพร สหวัฒน์ อัญมณีศาสตร์. นนทบุรี:โรงพิมพ์ nudear, 2549.)

ค่าดัชนีหักเหของอัญมณีเป็นค่าคงที่ที่นิยมใช้บ่งบอกชนิดของวัตถุ ได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ ในการอ่านค่าดัชนีหักเหของอัญมณีจะระบุเป็นตัวเลขเชิงปริมาณและแม่นยำนั้นจะใช้เครื่องมือทางแสงที่เรียกว่า รีแฟรกโตมิเตอร์

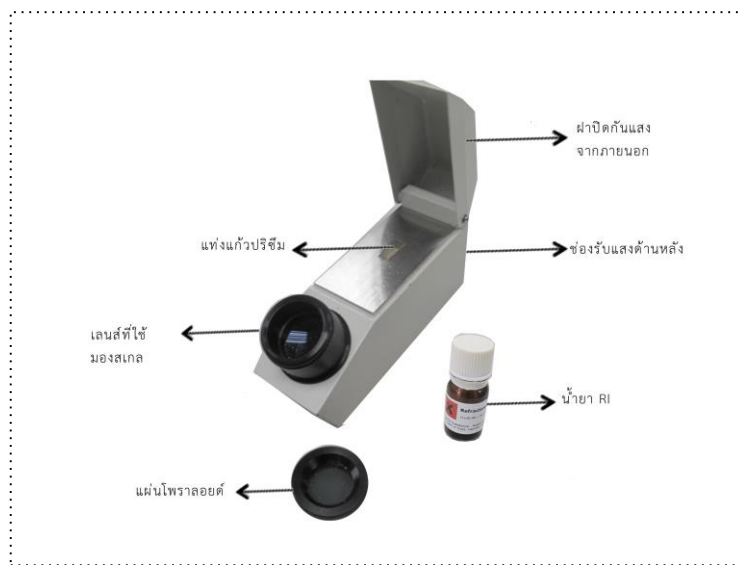

รูปที่ 1 รีแฟรกโตมิเตอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

ส่วนประกอบของ รีแฟรกโตมิเตอร์ ที่สำคัญ ประกอบด้วย

- แท่งแก้วปริซึม รองรับตัวอย่าง (ทำจากแก้วที่มีค่าดัชนีหักเหสูง)
- สเกลบอกค่าดัชนีหักเห อยู่ภายในตัวเครื่อง แต่มองเห็นได้ทางเลนส์ตา
- เลนส์ที่ใช้มองสเกลให้ใหญ่ขึ้น
- แผ่นโพลาไรซ์ เป็นตัวทำให้เกิดแสงโพลาไรซ์ สำหรับหาค่าไบรีฟริงเจนซ์ (Birefringence) ของตัวอย่างที่เป็น DR
- ช่องรับแสงด้านหลัง

รูปที่ 2 ส่วนประกอบของ รีแฟรกโตมิเตอร์ (Refractometer)

สำหรับแสงที่ใช้กับรีแฟรกโตมิเตอร์ ควรเป็นแสงโมโนโครมาติก (Monochromatic Light) ซึ่งเป็นแสงที่มีความยาวคลื่นเดียว เนื่องจากถ้าใช้แสงสีขาวเป็นแสงแบบโพลีโครมาติก (Polychromatic Light) จำทำให้การอ่านค่าดัชนีหักเหไม่แน่นอนเพราะจะเกิดการรบกวนทำให้มองเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่แสงโมโนโครมาติกจะไม่ทำให้เกิดเงาทำให้อ่านค่าได้อย่างชัดเจน โดยแสงที่นิยมใช้เป็นแสงสีเหลือง มีความยาวคลื่นอยู่ที่ 589 นาโนเมตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

วิธีการอ่านค่าดัชนีหักเหของอัญมณี แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

1. วิธีการอ่านค่าดัชนีหักเหของอัญมณีหน้าเรียบ

ใช้กับอัญมณีที่ผ่านการเจียรระไนแล้วหรืออัญมณีก่อนที่มีการขัดหน้าเรียบและขัดเงามาแล้ว มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ปิดฝา รีแฟรกโตมิเตอร์ และถอดแว่นขยายออก หยิบตัวอย่างขึ้นมา (เลือกหน้าที่ขัดมันมากที่สุด และกว้างที่สุด มักเป็นหน้า Table) แล้วทำความสะอาดด้วยกระดาษทิชชู หรือผ้าสะอาด

1.2 เปิดแหล่งกำเนิดแสง (Monochromatic Light) ให้ส่องผ่านช่องรับแสง ด้านหลัง

1.3 หยดน้ำยาค่า RI (RI Liquid) ในปริมาณเท่าปลายเข็ม ลงบนแผ่นโลหะ ด้านบนของ Refractometer (เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 0.25 mm.)

1.4 วางตัวอย่างโดยใช้หน้าเรียบที่เลือกไว้บนน้ำยา และเลื่อนไปมาเบาๆ เพื่อเกลี่ยให้น้ำยากระจายออก

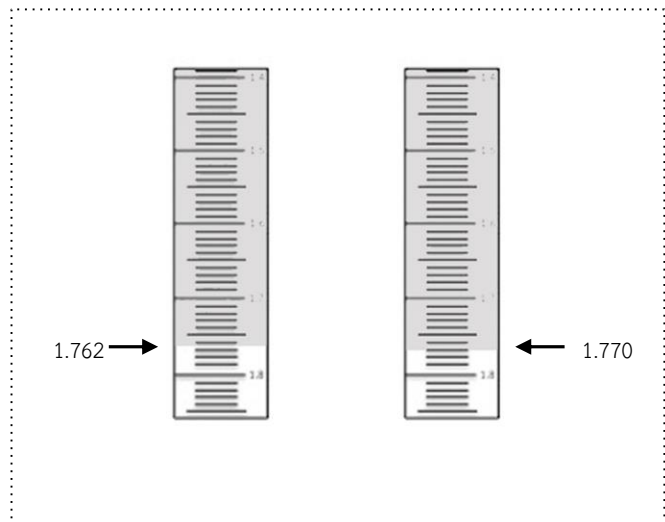
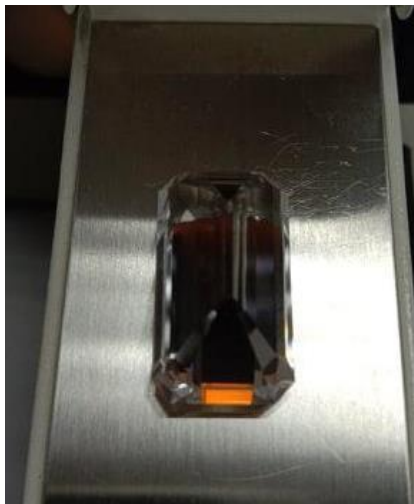
1.5 เลื่อนตัวอย่าง อย่างเบาที่สุด ไปอยู่กลางแท่งแก้วปริซึม ให้ขนานกับด้านยาวของ แท่งแก้วปริซึม

1.6 เคลื่อนศีรษะออกจากรีแฟรกโตมิเตอร์ ให้ห่างประมาณ 10-12 นิ้ว มองผ่านเลนส์ เพื่อหาภาพขอบของตัวอย่างที่ปรากฏบน scale อาจเลื่อนตัวอย่างไปมาเบาๆ (เลื่อนขึ้น-ลง) ได้จากจุดศูนย์กลางของ แท่งแก้วปริซึม

1.7 สังเกตว่าภาพของตัวอย่างเคลื่อนที่ขึ้น-ลงผ่าน scale ขณะชะงักศีรษะขึ้นลง หยุดเมื่อเห็นภาพตัวอย่างอยู่ในตำแหน่ง scale บนสุด (เลขต่ำสุด) ณ จุดนี้ จะเห็นภาพมืดทั้งหมด แล้วค่อยๆเคลื่อนศีรษะลงอย่างช้าๆ โดยจับตามองที่ภาพของตัวอย่าง และ scale จะมีบางตำแหน่งที่ส่วนล่างของภาพสว่างขึ้น แนวขอบที่อยู่ด้านล่างตัดบน scale (ทางตัวเลขมาก) คือค่า RI ของตัวอย่างโดยประมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

1.8 ใส่แผ่นโพลารอยด์บน รีแฟรกโตมิเตอร์ จะทำให้เห็นแนวเขตทับอยู่ประมาณแนว scale 2 ซีด(แต่ละซิดมีค่า 0.01) ให้อ่านค่า RI จาก scale ที่สูงกว่าหรือขอบด้านล่างของแถบสี จะเห็นแนวค่า RI เป็นขอบสีเทาคมชัด ถ้าขอบดังกล่าวอยู่ระหว่าง scale 2 ซีด ให้ประมาณค่า RI เป็นทศนิยมตำแหน่งที่ 3 (0.001) การอ่านค่าควรหมุนอัญมณี 360 องศา โดยบันทึกทุก 30 องศา เพื่อหาค่า RI สูงสุดและต่ำสุดแล้วนำค่าที่ได้มาหาค่า ไบรีฟริงเจนซ์ (Birefringence)

รูปที่ 3 ตัวอย่างการอ่านค่าดัชนีหักเหของอัญมณีหน้าเรียบ

2. วิธีการอ่านค่าดัชนีหักเหของอัญมณีโดยวิธีสปอต

ใช้กับอัญมณีที่มีการเจียรระโนแบบหลังเบี้ย

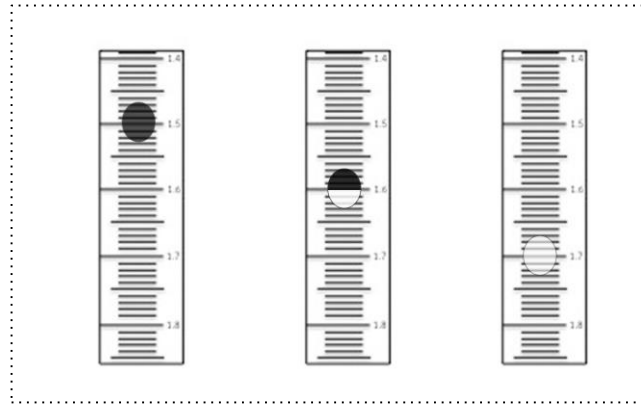
2.1 ถอดเลนส์ตา แล้วเปิดแหล่งกำเนิดแสง

2.2 หยดน้ำยาลงบนแผ่นโลหะ แล้ววางพลอยโดยเอาส่วนที่นูนแตะที่น้ำยาแล้วค่อยๆเลื่อนไปที่กึ่งกลางแท่งแก้วปริซึม

2.3 มองดูสเกล แล้วเคลื่อนสรีระขึ้นลงจนเห็นหยดวงรีเปลี่ยนจากมืดเป็นสว่าง

2.4 อ่านตำแหน่งโดยให้วงรีมีเงาครึ่งมืดครึ่งสว่าง ตำแหน่งนี้จะเป็นค่าดัชนีหักเหของอัญมณี ค่าที่อ่านได้ 2 ตำแหน่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

รูปที่ 4 ตัวอย่างการอ่านค่าดัชนีหักเหแบบสปอต

ตาราง แสดงค่าดัชนีหักเหของอัญมณี

อัญมณี	ลักษณะทางแสง	ค่าดัชนีหักเห	ค่าปริมาตร
โอปอล (Opal)	SR	1.40 to 1.46	-
ฟลูออไรท์ (Fluorite)	SR	1.43 to 1.44	-
แก้วสังเคราะห์ (Man-Made)	SR	1.50 to 1.70	-
ควอตซ์ (Quartz)	DR Uni +	1.54 to 1.56	0.009
เบอริล (Beryl)	DR Uni -	1.56 to 1.60	0.003 to 0.010
โทพาซ (Topaz)	Dr Bi +	1.61 to 1.64	0.008 to 0.010
หยกเนฟไฟร์ (Nephrite)	AGG	1.62	-
ทัวร์มาลีน (Tourmaline)	DR Uni -	1.62 to 1.64	0.014 to 0.021
เพอริโดท (Peridot)	Dr Bi +/-	1.65 to 1.69	0.036
หยกเจดไคท์ (Jadeite)	AGG	1.66	-
แทนซาไนท์ (Tanzanite)	Dr Bi +	1.69 to 1.70	0.006 to 0.013
สปิเนล (Spinel)	SR	1.71 to 1.74	-
คริสโซเบอริล (Chrysoberyl)	Dr Bi +	1.74 to 1.76	-
คอร์ันดัม (Corundum)	DR Uni -	1.76 to 1.78	0.008 to 0.010

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อัญมณี

ประโยชน์จากการใช้รีแฟรกโตมิเตอร์ (Refractometer)

1. สามารถหาค่าดัชนีหักเห (Refractive Index) ของอัญมณีได้
2. สามารถหาค่าไบรีฟริงเจนท์ (Birefringent) ได้
3. สามารถจำแนกอัญมณีหักเหเดี่ยว (SR) กับอัญมณีหักเหคู่ (DR) ได้
4. สามารถจำแนกอัญมณีหักเหคู่เป็นหนึ่งแกน (Uniaxial) กับ สองแกน (Biaxial) ได้
5. สามารถหาเครื่องหมายทางแสงของอัญมณีหักเหคู่เป็นหนึ่งแกน (Uniaxial) กับ สองแกน (Biaxial) ว่าเป็น + หรือ - ได้

ข้อจำกัดในการใช้

1. สำหรับอัญมณีที่มีการฝังกับตัวเรือน ควรระมัดระวังในการหาค่าดัชนีหักเหเพราะตัวเรือนจะทำให้แผ่นแก้วเป็นรอยได้
  2. ควรระมัดระวังในการใช้น้ำยา RI เนื่องจากน้ำยา RI เป็นน้ำยาที่อันตรายควรล้างมือทุกครั้งหลังจากใช้เครื่องมือเสร็จ
  3. แสงที่ใช้ควรเป็นแสงโมโนโครมาติก เพื่อความชัดเจนในการอ่านค่า
-